

Jadwiga Roguska

O organizacji i programie kształcenia na Podyplomowym Studium Konserwacji Zabytków Politechniki Warszawskiej

Ochrona Zabytków 44/4 (175), 254-260

1991

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JADWIGA ROGUSKA

O ORGANIZACJI I PROGRAMIE KSZTAŁCENIA NA PODYPLOMOWYM STUDIUM KONSERWACJI ZABYTEKÓW POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ

Warszawskie Podyplomowe Studium Konserwacji Zabytków P.W. mogłoby w 1990 r. obchodzić 20 rocznicę powstania. Może nawet powinno mieć powody do satysfakcji, jako jedyne działające bez przerwy przez dwie dekady, wśród kilku o podobnym profilu w Polsce. Stały dopływ kandydatów wydawał się wyrazem długotrwałego zapotrzebowania na aktywność szkoleniową Studium. Zamiast rocznicowych obchodów w 1990 r. został otwarty bez fanfar następnym roku szkolenia z niewielką liczbą 12 słuchaczy. Było to zresztą jedyne studium uruchomione w roku akademickim 1990/1991 na Wydziale Architektury P.W., który w przeszłości mógł się szczycić funkcjonowaniem na nim sześciu różnych studiów podyplomowych. Studia podyplomowe — organizowane jako płatna forma kształcenia — w ostatnich latach giną. Nie mogą funkcjonować na dotychczasowych zasadach, wobec reorganizacji i głębokich zmian podstaw finansowych instytucji partnerskich — sponsorów, w przeszłości dużych państwowych przedsiębiorstw, kierujących swych pracowników na studia podyplomowe i opłacających koszty kształcenia.

Najważniejszym partnerem Studium Podyplomowego Konserwacji Zabytków było PP Pracownice Konserwacji Zabytków, instytucja wyjątkowo dbała o aktualizację wiedzy i podnoszenie kwalifikacji zawodowych swych pracowników. Pracownicy PP PKZ, w tym architekci, archeolodzy, konstruktorzy, historycy sztuki, specjaliści instalacji, technologii drewna, i inni, stanowili najliczniejszą grupę wśród absolwentów Studium.

Drugą, poważną grupę uczestników Studium tworzyli pracownicy służb konserwatorskich: konserwatorzy wojewódzcy, pracownicy urzędów konserwatorskich i ośrodków dokumentacji zabytków. Nasilenie uczestnictwa przedstawicieli tej grupy miało charakter okresowy, związany z reorganizacjami i zapewne ze stosunkiem władz konserwatorskich do szkolenia kadry. Największy udział pracowników służb konserwatorskich wśród słuchaczy Studium zaznaczył się w początkach jego działalności po 1970 r. i następnie w połowie lat osiemdziesiątych. W latach osiemdziesiątych pojawił się nowy rodzaj słuchaczy — uczestnicy indywidualni sami płacący za kształcenie. Koszt rocznego szkolenia na studium był niski i nie przekraczał przez długie lata 2 przeciętnych pensji. Do tego dochodziły jednak koszty hoteli i dojazdów. Wzrost kosztów szkolenia (w roku akademickim 1990/1991 — 3 przeciętne pensje) a zwłaszcza bardzo znaczny wzrost cen noclegów i komunikacji spowodowały około 1989 r. załamanie dopływu słuchaczy indywidualnych.

Gasnące Studium wymaga nie tyle epitafium, co raczej rzutu oka w jego przeszłość, na jego programy, dokonania, sukcesy i niedostatki, po to by przeszłość mogła służyć przyszłości.

Powołane do życia w marcu 1970 r. Studium działało do połowy lat siedemdziesiątych jako 2-letnie (4-semestralne). Program każdego z dwóch lat szkolenia obejmował 400 godzin wykładów, seminariów i ćwiczeń, realizowanych w trakcie dziewięciu jednodniowych sesji, odbywających się raz w miesiącu. W przerwie wakacyjnej przewidywano praktykę (100 godzin) obejmującą inwentaryzację konserwatorską i badania architektoniczne.

W połowie lat siedemdziesiątych, zgodnie z zaleceniem ministerstwa szkolnictwa, zmierzającym do ujednoczenia studiów podyplomowych czas trwania Studium Podyplomowego Konserwacji Zabytków P.W. został skrócony do 1 roku (2 semestry), liczba godzin ograniczona do 400, z programu zniknęły praktyki wakacyjne.

Od 1974 r. Studium zaczęło organizować pozawarszawskie sesje wyjazdowe, także zagraniczne, we współpracy z Wydziałami Architektury Politechniki w Budapeszcie i Politechniki w Pradze. Z czasem te jednostronnie dla nas korzystne kontakty ustały — na uczelniach węgierskiej i czeskiej nie było odpowiedników warszawskiego Studium i możliwości ustanowienia współpracy na zasadach wzajemności. Tradycję zagranicznych sesji wyjazdowych podtrzymywano jeszcze czas jakiś dzięki działalności eksportowej PP PKZ, organizując wyjazdy do ówczesnej NRD i zwiedzanie prac konserwatorskich prowadzonych tam przez PP PKZ.

W latach osiemdziesiątych stałym elementem programu warszawskiego Studium stały się 1-tygodniowe sesje w Toruniu, organizowane we współpracy z Instytutem Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Tematyka i poziom wykładów pracowników Instytutu, możliwość kontaktu z silnym toruńskim ośrodkiem konserwatorskim, mającym świetne osiągnięcia zwłaszcza w dziedzinie badań i konserwacji średniowiecznej architektury mieszczańskiej, piękno toruńskich zabytków i gościnność gospodarzy, zawsze czyniły tę sesję atrakcyjnym elementem programu. W zakresie organizacji — studium podlegało formalnie dziekanowi Wydziału Architektury PW, finanse i ewidencja słuchaczy — Działowi Nauczania PW i Rektorowi ds. Nauczania, bezpośrednia zaś działalność dydaktyczna i obsługa administracyjna studium były wplecione w działalność Instytutu Historii Architektury i Sztuki PW. Z tego instytutu wywodziła się znacząca część kadry wykładowców studium. Ponadto starano się angażować najwybitniejszych specjalistów z różnych dziedzin konserwatorskich, sięgając po współpracę teoretyków i praktyków konserwacji z innych uczelni, między innymi z Uniwersytetów w Toruniu i w Łodzi, SGGW-AR, Politechniki Krakowskiej, ASP w Warszawie, z innych instytutów Politechniki Warszawskiej oraz specjalistów z Ministerstwa Kultury i Sztuki, PP PKZ, Muzeum Narodowego.

Liczba uczestników studium wynosiła przeciętnie trzydziestu słuchaczy, w ostatnich dwóch latach — dwunastu. Przy kwalifikacji na studium obowiązywał wymóg ukończenia studiów wyższych i dwuletni staż pracy w zakresie konserwacji zabytków. Ankiety wykazywały, że najwyższą oceniali przydatność studium słuchacze ze stażem między 5 a 15 lat od ukończenia studiów.

Podyplomowym Studium Konserwacji Zabytków PW, kierowali kolejno: w jego początkach — doc. dr hab. Andrzej Gruszecki, w drugiej połowie lat siedemdziesiątych — prof. dr hab. Andrzej Tomaszewski, na początku lat osiemdziesiątych — doc. dr hab. Przemysław Gartkiewicz i od 1983 roku — doc. dr hab. Jadwiga Roguska.

Podstawą działalności merytorycznej studium był program nauczania, pomyślany od początku jako interdyscyplinarny. Jak pisał jeden z pomysłodawców studium i twórców programu prof. Jan Zachwatowicz: „w wielkim dziele ochrony dóbr kultury... uczestniczy liczna rzesza ludzi o różnych specjalnościach zawodowych i kwalifikacjach. Ta szeroka skala specjalności wynika ze specyfiki zadań konserwatorskich... Przy tej różnorodności problemów i metod konieczne jest również jednoczące wszystkich specjalistów zrozumienie istoty treści stojących przed nimi zadań... Aby to osiągnąć konieczne było... stworzenie możliwości uzupełniania wiedzy osób czynnych w zakresie konserwacji zabytków zarówno w dziedzinie problemów ogólnych, podstawowych zasad ochrony i konserwacji, jak i zagadnień specjalnych w szerokim zakresie dyscyplin współdziałających”¹.

W ciągu 20 lat działalności studium program ewoluował, był dostosowywany do składu zawodowego słuchaczy i potrzeb zgłaszanych przez środowisko konserwatorskie. Przytoczę tu przykłady programów ramowych realizowanych w roku akad. 1976/1977 i w roku akad. 1990/1991.

Program z roku akad. 1976/1977 obejmował następujące przedmioty (z liczbą godzin) i rygorzy: 1. Teoria konserwacji zabytków (10), 2. Historia architektury i budownictwa w Polsce (76, egzamin), 3. Dokumentacja pomiarowa i fotograficzna (14), 4. Metody badań architektoniczno-historycznych (26), 5. Ochrona środowiska i krajobrazu kulturowego (28), 6. Rewaloryzacja historycznych ośrodków miast (32, egzamin), 7. Zakresy prac konserwatorskich (53, egzamin), 8. Problemy techniczne konserwacji zabytków (59, egzamin), 9. Zagadnienia historii malarstwa i rzeźby (10), 10. Zagadnienia prawne i organizacyjne (10), 11. Zagadnienia ekonomiczne (10), 12. Projektowanie konserwatorskie (72). Program studium kończył projekt dyplomowy, którego zakres i charakter był dostosowany do zawodu uczestnika studium.

Nauczanie w roku akademickim 1990/1991 było realizowane wg programu: 1. Teoria konserwacji zabytków (10), 2. Historia architektury i budownictwa w Polsce (49, egzamin), 3. Historia budowy miast, problemy rewaloryzacji i ochrony środowiska kulturowego (52), 4. Problemy współczesnego konserwatorstwa w Polsce i na świecie (28), 5. Zakresy prac konserwatorskich (39, egzamin), 6. Zagadnienia konstrukcji, detalu i wyposażenia (32), 7. Problemy techniczne konserwacji zabytków (57, egzamin), 8. Dokumentacja konserwatorska i metodyka badań zabytków (28), 9. Problematyka projektowania konserwatorskiego (105).

Jak wynika z porównania programów oddzielonych wpły-

wem 14 lat, najbardziej stabilnymi pozycjami okazały się: Teoria konserwacji zabytków, obejmująca ewolucję myśli konserwatorskiej i obecny stan teorii, przedmiot Zakres prac konserwatorskich, prezentujący podstawowe zakresy i metody działań (konserwacja, restauracja, adaptacja, nowe uzupełnienia, aranżacja wnętrz, instalacje, oświetlenie) oraz Problemy techniczne konserwacji zabytków, obejmujące zagadnienia zagrożeń, uszkodzeń i zabezpieczeń struktury i substancji, oraz zagadnienia materiałowe. Niektóre przedmioty i zagadnienia zaszerogowano w szersze bloki programowe. Tak została ujęta tematyka urbanistyczna oraz zagadnienia dokumentacji i badań architektoniczno-historycznych. W latach osiemdziesiątych ustał napływ przedstawicieli pracowni urbanistycznych i w ankietach słuchaczy na temat programu pojawiły się postulaty ograniczenia problematyki historyczno-urbanistycznej. Rozbudowana w latach osiemdziesiątych reprezentacja praktyków-projektantów i przedstawicieli wykonawstwa budowlanego, prowadzących często działalność eksportową poza granicami kraju, skłoniła nas do prowadzenia przedmiotu prezentującego przegląd współczesnych tendencji i dokonań konserwatorskich nie tylko w Polsce, lecz i w świecie, oraz do zaakcentowania w programie zagadnień wykonawstwa, konstrukcji, detalu i wyposażenia. Zmieniło się znacznie ujęcie przedmiotu Historia architektury i budownictwa w Polsce. Zredukowany został historyczny przegląd ogólny, położono zaś nacisk na zagadnienia specjalistyczne historycznej architektury mieszkaniowej, utylitarnej, militarnej. Blższe potrzeb konserwacji ujęcie historii architektury polegało na wskazywaniu elementów i wartości wymagających szczególnej ochrony oraz na analizie podatności historycznych układów przestrzennych na niezbędne modernizacje. Słuchacze lat osiemdziesiątych domagali się szerszego eksponowania zagadnień architektury nowszej XIX i XX w. Jej znajomość i umiejętność oceny walorów zabytkowych jest niska; nawet architekci dysponują wiedzą zaledwie ogólnikową w tym zakresie, ze względu na szczupłość programów historii architektury na studiach, niekiedy nieobecność specjalistów tej dziedziny w zespołach nauczających. W ostatnich latach, gdy architektura XIX i XX w. stawała się podstawową materią działań konserwatorskich i modernizacji, niewielu tylko konserwatorów wymagało studiów historyczno-konserwatorskich dla nowszej architektury. Ten paradoksalny dylemat narasta i owocuje błędami konserwatorskimi, jak tynkowanie licowanych cegłą elewacji z przełomu XIX i XX w., bądź naruszanie kanonu kompozycji brył XIX-wiecznych willi wieżowych w wyniku rozbudowy.

Zmianie w latach osiemdziesiątych uległa formuła pracy dyplomowej. Dostosowano ją do zmniejszonego udziału architektów w składzie słuchaczy. Zamiast specjalistycznego projektu konserwatorskiego, wprowadzono analizę procesu przedprojektowego i projektowego z obowiązkowym elementem własnej propozycji projektowej, bądź korekty analizowanego projektu. W okresie lat 1984-1990 prace dyplomowe obroniło na studium 124 słuchaczy. Załączona lista podaje nazwiska absolwentów, tematy prac dyplomowych i nazwiska promotorów.

Zwiększona liczba godzin związanych z problematyką projektowania konserwatorskiego stworzyła szersze możliwości prowadzenia seminariów terenowych — prezentacji projektów i wykonawstwa przy obiekcie oraz dyskusji nad przywożonymi przez słuchaczy projektami. Dyskusje pomagały projektantom wycofać się niekiedy z nietrafnych decyzji, czasami wzmacniały ich stanowisko wobec zleceniodawców.

¹ Jan Zachwatowicz, *Kształcenie konserwatorów na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej, „Ochrona Zabytków”, XXIV, 1971, nr 1-2, ss. 123-125.*

Zagadnienia prawne i organizacyjne pozornie nieobecne w programie roku akad. 1990/1991 były wykładane w ramach przedmiotu Problemy współczesnego konserwatorstwa w latach uczestnictwa w studium pracowników służb konserwatorskich.

Dość znaczna elastyczność programu, limitowana jednak koniecznością zatwierdzania zmian i możliwościami zapewnienia wykładowców, była jednym ze źródeł żywotności studium i na ogół życzliwych ocen programu wyrażanych przez słuchaczy w anonimowych ankietach.

Utrzymujący się od dwóch lat gwałtowny spadek liczby kandydatów na studium stawia pod znakiem zapytania jego dalszą egzystencję. Największym zagrożeniem, w wypadku przerwania działalności, jest rozproszenie kadry nauczającej i podjęcie przez nią innych zadań. Zmiany zachodzące w finansowaniu prac konserwatorskich i prowadzenie prac także przez niespecjalistyczne pracownie i przedsiębiorstwa, redukcja naukowego rozpoznania przedprojektowego, nakładają na władze konserwatorskie obowiązek szczególnej dbałości o poziom wykształcenia specjalistycznego służb i nadzoru konserwatorskiego.

W tym upatruję optymistycznej prognozy dla szkolenia konserwatorskiego w przyszłości. Nie ma też chyba powodów, by świadectwa ukończenia warszawskiego studium, honorowane w Niemczech, według opinii niemieckich słuchaczy studium, na równi z miejscowymi, przy poszukiwaniu pracy w nadzorze konserwatorskim, nie spełniały podobnej roli w Polsce.

*doc. dr hab. Jadwiga Roguska
Wydział Architektury
Politechniki Warszawskiej*

Absolwenci Podyplomowego Studium Konserwacji Zabytków Politechniki Warszawskiej w latach 1984-1990 Spis z podaniem tytułów prac dyplomowych i nazwisk promotorów

1984 r.

1. Jan Burmas Analiza projektu konserwatorskiego odcinka kurtyny 6-7 d. fortyfikacji w Zamościu
promotor: doc. Andrzej Gruszecki
2. Grzegorz Cencek Zamek Górków w Szamotułach
promotor: dr Jarosław Widawski
3. Krzysztof Jacuński Kontrprojekt rewaloryzacji kamienic mieszczańskich w Tallinie
promotor: dr Jarosław Widawski
4. Jerzy Józefowicz Ocena konserwatorska projektów koncepcyjnych rewaloryzacji kamienicy w Lipianach, ulica Oświęcimska 6
promotor: dr Jadwiga Roguska
5. Marek Kibler Adaptacja kamienicy mieszczańskiej w Poznaniu, Stary Rynek 84 — na Muzeum Henryka Sienkiewicza
promotor: dr Jarosław Widawski
6. Franciszek Krawczyk Wieża Rycerska. Witków
promotor: doc. Przemysław Gartkiewicz
7. Krzysztof Krawczyk Odbudowa Zamku w Ostródzie
promotor: dr Jarosław Widawski
8. Witold Kostrzewiński Pałac w Brzeźnie, woj. konińskie
promotor: prof. Anna Czapska
9. Tadeusz Kędrak Kamienica mieszczańska na Starym Mieście w Lublinie przy ulicy Grodzkiej 22
promotor: dr Jarosław Widawski

10. Ryszard Kozłowiec Kamienica mieszczańska przy ulicy Klonowicza 5 w Lublinie
promotor: dr Jarosław Widawski
11. Elżbieta Ładzińska Zespół budowli na Wzgórzu Zamkowym w Gostyniu
promotor: doc. Przemysław Gartkiewicz
12. Grażyna Makowska Budynki mieszkalno-usługowe przy ulicy Szkolnej 6, 7 w Jeleniej Górze
promotor: doc. Andrzej Gruszecki
13. Witold Migdał Analiza problemów adaptacji trzech kamienic przy ulicy Wielkie Garbary 7 w Toruniu
promotor: doc. Przemysław Gartkiewicz
14. Maria Nekanda-Trepka Ocena konserwatorska projektów adaptacji Zamku w Darłowie
promotor: doc. Andrzej Gruszecki
15. Wojciech Ossowski Ocena konserwatorska prac badawczo-projektowych nad zabezpieczeniem ruin Zamku w Starym Drawsku
promotor: doc. Andrzej Gruszecki
16. Tomasz Orliński Analiza i propozycja korekty projektu Zameczku w Łąniętach
promotor: dr Jadwiga Roguska
17. Jacek Pleniewicz Pałac myśliwski w Antoninie.
Analiza i ocena projektu adaptacji
promotor: dr Jadwiga Roguska
18. Bogusław Szmygin Krytyczna analiza projektu adaptacji spichlerza „Pod Wianuszkami” w Kazimierzu Dolnym
promotor: prof. Anna Czapska
19. Barbara Trzaska Analiza projektu technicznego adaptacji kamienicy przy ulicy Zielnej 49
promotor: doc. Andrzej Gruszecki
20. Rajmund Wilimiński Analiza rozwoju przestrzennego Rynku w Lidzbarku Warmińskim z propozycją korekt
promotor: doc. Przemysław Gartkiewicz
21. Andrzej Woiński Projekt remontu i adaptacji dworu w Kątach
promotor: doc. Przemysław Gartkiewicz

1985 r.

22. Kazimierz Armiński Dworek podmiejski przy ulicy Bytowskiej 4. Adaptacja na cele reprezentacyjne Urzędu Wojewódzkiego w Gdańsku
promotor: doc. Przemysław Gartkiewicz
23. Danuta Andrzejewska Analiza dokumentacji naukowo-konserwatorskiej dla adaptacji pawilonów ogrodowych w Pałacu w Kurozwękach
promotor: doc. Andrzej Gruszecki
24. Bożena Ankiewicz Dwór drewniany w Uniszkach Zawadzkich. Analiza krytyczna projektu remontu i adaptacji
promotor: prof. Anna Czapska
25. Mirosława Biskupska Analiza i propozycja korekty projektu adaptacji kamienicy mieszczańskiej w Świdnicy — Rynek 1
promotor: dr Jadwiga Roguska
26. Zygfryd Czapski Analiza procesu badawczo-projektowego i koncepcja programowa dla Dworu w Staninie
promotor: Anna Czapska
27. Ewa Domanus Propozycja adaptacji warszawskich kamienic: Lwowska 15 i 17 na dom studencki dla potrzeb PW na tle opracowań wykonywanych przez MBP „Warcent” w latach 1975 i 1984 pt. „Studium programowo-przestrzenne przekształceń rejonu Koszyki” promotor: dr Jadwiga Roguska

28. Andrzej Glazar Adaptacja kamieniczki mieszczańskiej w Koszalinie (ulica Bogusława II 15) dla potrzeb Biura Dokumentacji Zabytków promotor: doc. Przemysław Gartkiewicz
29. Ryszard Harasiuk Przeprowadzenie analizy konserwatorskiej w oparciu o dokumentację inwentaryzacyjną, badania historyczno-architektoniczne, archeologiczne, projekt techniczny i wykonawstwo robót kamienicy mieszczańskiej Ormiańska 22 — Zamość promotor: doc. Andrzej Gruszecki
30. Roman Kochanowicz Zabytkowy dom w Bieżuniu. Analiza krytyczna projektu adaptacji promotor: doc. Przemysław Gartkiewicz
31. Krystyna Kwiatkowska Zespół Pałacowy Warszawa-Młociny promotor: dr Jarosław Widawski
32. Andrzej Kubik Analiza i uwagi do badań architektonicznych kamienicy nr 6 przy ulicy Trybunalskiej w Świdnicy oraz koncepcja architektoniczna adaptacji obiektu na cele mieszkalno-usługowe promotor: doc. Andrzej Gruszecki
33. Jolanta Ławrynowicz Dom Schlieffenów — kamienica mieszczańska w Kołobrzegu, ulica Emilii Gierczak promotor: prof. Anna Czapska
34. Joanna Olech Rozbudowa gmachu „Zachęty” w Warszawie promotor: dr Jadwiga Roguska
36. Stefan Owczarek Analiza dokumentacji naukowo-konserwatorskiej dla adaptacji baszty przy szpitalu w Pułtusk promotor: dr Jarosław Widawski
37. Roman Prądyński Ocena konserwatorska projektów adaptacji Pałacu-Zamku w Kaliszu Pomorskim promotor: dr Jarosław Widawski
38. Wojciech Sterczewski Zespół pałacowy w Rogalinie. Oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu promotor: prof. Anna Czapska
39. Andrzej Wilczyński Adaptacja Zamku w Stońsku woj. Gorzów dla potrzeb współczesnych promotor: prof. Anna Czapska
- 1986 r.
40. Zbigniew Antczak Zamek w Gołańczy — analiza badań i projektów — kontrpropozycja promotor: dr Jarosław Widawski
41. Stefania Adamczyk Pałac w Rybnej promotor: dr Jadwiga Roguska
42. Michał Daranowski Próby uczytelnienia reliktyw romańskich kościoła p.w. Wniebowstąpienia NMB w Mokrsku Dolnym promotor: doc. Przemysław Gartkiewicz
43. Wojciech Eckert Barokowy pałac Promnitzów w Żarach promotor: Jarosław Widawski
44. Zbigniew Garbiak Analiza projektu adaptacji i remontu pałacu w Przelewicach na cele muzealno-socjalne promotor: prof. Anna Czapska
45. Maria Giedz Oranżeria w Siemiatyczach — problem rekonstrukcji promotor: doc. Przemysław Gartkiewicz
46. Kazimierz Jakubowski Adaptacja na bibliotekę kościoła poewangelickiego w Biskupcu przy ulicy Warszawskiej (woj. olsztyńskie) promotor: doc. Przemysław Gartkiewicz
47. Wojciech Jankowski Pałac w Szczawinie — konserwatorska krytyka adaptacji pałacu na potrzeby lecznictwa, — koncepcja przystosowania pałacu na ośrodek szkoleniowo-wypoczynkowy PKZ promotor: dr Jadwiga Roguska
48. Karol Kramarz Zamek w Starym Drawsku. Analiza dokumentacji badawczej i projektowej promotor: doc. Andrzej Gruszecki
49. Ryszard Łącki Projekt remontu konserwatorskiego i adaptacji zabytkowej kamienicy miejskiej w Krakowie przy ulicy Kanoniczej 17 promotor: doc. Przemysław Gartkiewicz
50. Jan Malik Analiza dokumentacji konserwatorskiej — Kamienica mieszczańska przy ulicy Kiełbańskiej 20 we Wrocławiu promotor: dr Jarosław Widawski
51. Eleonora Mazur Analiza dokumentacji konserwatorskiej Pałacu w Stredyni promotor: doc. Andrzej Gruszecki
52. Stanisław Miłoszewski Adaptacja Zamku w Swobodnicy na składnicę muzealno-konserwatorską Muzeum Narodowego w Szczecinie promotor: doc. Przemysław Gartkiewicz
53. Florian Nadolski „Kamienice w Świdnicy (woj. wąbrzyskie) — ulica Trybunalska 1” promotor: dr Jadwiga Roguska
54. Barbara Plewicka Prace konserwatorskie prowadzone przy budynkach mieszkalnych w NRD — Stralsund — Ossenreyerstrasse 1 i 2 promotor: doc. Przemysław Gartkiewicz
55. Zbigniew Rzeuski Analiza dokumentacji naukowo-konserwatorskiej dla adaptacji dawnej Nowej Rezydencji Komarskiej w Wilanowie promotor: prof. Anna Czapska
56. Alina Szrajber Adaptacja kamienic mieszczańskich w Poznaniu — Stary Rynek 83/84 na Muzeum Henryka Sienkiewicza promotor: prof. Anna Czapska
57. Małgorzata Smoleńska Analiza projektu adaptacji d. Zajazdu w Nadarzynie i propozycje zmiany kierunku adaptacji promotor: dr Jadwiga Roguska
58. Jarosław Urbańczyk Pałac w Ruinowie Krajeńskim promotor: prof. Anna Czapska
59. Ewa Wartalska Pałac w Zatorach promotor: prof. Anna Czapska
60. Katarzyna Weiss Oficyna zamkowa (nr 1) w Niemodlinie. Analiza dokumentacji badawczej i projektowej oraz zarys własnej koncepcji adaptacji promotor: doc. Andrzej Gruszecki
- 1987 r.
61. Jacek Albrecht Zachodni ciąg budynków podzamcza Zamku w Malborku promotor: doc. Jolanta Putkowska
62. Renata Bieńkowska Adaptacja d. zajazdu w Nadarzynie promotor: doc. Przemysław Gartkiewicz
63. Lucjan Chmielewski Oficyna W.Pola 6a w Lublinie promotor: prof. Anna Czapska
64. Małgorzata Drankowska Koncepcja adaptacji ermitażu w Łazienkach Warszawskich na kawiarnię i ekspozycję porcelany promotor: prof. Anna Czapska
65. Ariana Gano-Kotula Pałac Henryka Dietla w Sosnowcu, woj. katowickie promotor: dr Jadwiga Roguska
66. Antoni Gawron Analiza dokumentacji projektowo-konserwatorskiej Pałacu Biskupa Grabowskiego na przedzamczu Pałacu Biskupów Warmińskich

- w Lidzbarku Warmińskim
promotor: doc. Andrzej Gruszecki
67. Adam Gułajski Analiza inwentaryzacji, badań architektonicznych oraz projektu adaptacji Pałacu w Zatorach
promotor: doc. Andrzej Gruszecki
68. Marta Jabłońska Krzyszkowice — Dwór, woj. krakowskie
promotor: dr Jadwiga Roguska
69. Dorota Krupka Żary — Zamek Dewinów (Bibersteinów)
promotor: doc. Jolanta Putkowska
70. Andrzej Kozakiewicz Studium historyczne dotyczące synagogi w Orli
promotor: doc. Jolanta Putkowska
71. Wiesław Łoboda Koncepcja remontu i adaptacji zespołu obronnego w Sielcu, woj. chełmskie
promotor: doc. Jolanta Putkowska
72. Barbara Nowak Rewaloryzacja kwartału śródmiejskiej zabudowy Kazimierza Krakowskiego wraz z przystosowaniem zespołu Bóżnicy Izaaka do nowego sposobu użytkowania
promotor: doc. Przemysław Gartkiewicz
73. Beata Orzechowska- Jeżyk Pałac w Kamiennej
promotor: prof. Anna Czapska
74. Jerzy Pękowski Analiza krytyczna dokumentacji obiektu „Dwór Rzeszówek”, gmina Oksa, woj. kieleckie
promotor: doc. Andrzej Gruszecki
75. Mirosława Romaniszyn- Witkowska Prezentacja opracowań i koncepcja adaptacji kamienicy mieszczańskiej przy ulicy Królowej Jadwigi 8 w Toruniu
promotor: doc. Jolanta Putkowska
76. Janusz Różański Analiza projektu technicznego adaptacji Zamku w Pieniężnie na Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury i Hotel Turystyczny
promotor: dr Jadwiga Roguska
77. Bożena Stachurska Propozycje funkcjonalno-konserwatorskie dla domu przy ulicy Szpitalnej nr 8 w Krakowie
promotor: doc. Przemysław Gartkiewicz
78. Piotr Szczepański Analiza dokumentacji konserwatorskiej dla zespołu pałacowego w Młocinach
promotor: doc. Andrzej Gruszecki
79. Zbigniew Stuglik Problematyka projektowa i konserwatorska na przykładzie założenia klasztorno-pałacowego w Rudach Raciborskich
promotor: prof. Anna Czapska
80. Henryk Wojdat Analiza projektu adaptacji zabytkowego budynku w Lidzbarku Welskim na bibliotekę
promotor: doc. Jolanta Putkowska
81. Piotr Wieremiejuk Zespół zamkowy w Gniewie. Pałac Marysieńki — adaptacja na hotel typu turystycznego
promotor: prof. Anna Czapska
82. Feliks Zacharewicz Ocena konserwatorska prac badawczo-projektowych Dworu w Buku
promotor: dr Jadwiga Roguska
83. Stefan Zalewski Zamek w Ujeździe Śląskim. Analiza dokumentacji badawczej i projektowej
promotor: doc. Andrzej Gruszecki
84. Jarosław Zapolski Projekt rewaloryzacji pałacu Karola Scheiblera w Łodzi z adaptacją na Urząd Stanu Cywilnego (Łódź-Widzew) oraz Muzeum Wnętrz
promotor: dr Jadwiga Roguska
- 1988 r.
85. Zygmunt Będziejewski Problematyka konserwatorska kamienicy, ulica Ormiańska 26 Bloku III w Zamościu
promotor: doc. Jolanta Putkowska
86. Zbigniew Dunin- Wilczyński Zamek krzyżacki w Dziadłowie
promotor: doc. Przemysław Gartkiewicz
87. Henryk Iłowski Problematyka projektowania konserwatorskiego na przykładzie kamienicy Rynek 3 w Rzeszowie
promotor: doc. Jolanta Putkowska
88. Andrzej Iwanicki Analiza projektu remontu i adaptacji zabytkowego zespołu podworskiego w Tarnowie (woj. łomżyńskie)
promotor: dr Jadwiga Roguska
89. Marian Jędrych Konserwacja XVIII-wiecznego sekretarzyka
promotor: prof. Andrzej Tomaszewski
90. Krzysztof Kempa Rewaloryzacja zespołu pałacowo-parkowego w Ostromecku ze szczególnym uwzględnieniem adaptacji pałacu starego na muzeum zabytkowych fortepianów
promotor: prof. Andrzej Tomaszewski
91. Elżbieta Karkoszka Dwór w Głębowicach — analiza dokumentacji oraz koncepcja ośrodka kulturalno-oświatowego
promotor: dr Jadwiga Roguska
92. Mariusz Mierzwiński Dom podstarościego na Zamku w Malborku. Opinia na temat odbudowy i adaptacji na cele użytkowe
promotor: prof. Andrzej Tomaszewski
93. Ryszard Marszałek Problematyka konserwatorska przenoszonych obiektów architektury drewnianej na przykładzie dworu z Bobry Wielkiej
promotor: prof. Andrzej Tomaszewski
94. Sylwester Potocki Ocena dokumentacji badawczej i projektowej neobarokowego pałacu w Krowiarkach k.Raciborza
promotor: doc. Andrzej Gruszecki
95. Aleksander Skupin Budynek dawnej Poczty przy ulicy Kirowa na Osiedlu Giszowiec w Katowicach
promotor: dr Jadwiga Roguska
96. Krystyna Słowik Prezentacja i analiza opracowań oraz obecnego sposobu użytkowania wraz z propozycją adaptacji założenia willowo-parkowego w Turczynku k.Milanówka
promotor: dr Jadwiga Roguska
97. Andrzej Stępień Analiza dokumentacji Pałacu w Gródzcu
promotor: doc. Andrzej Gruszecki
98. Maciej Wojciechowski Restauracja i adaptacja dawnego zamku myśliwskiego książąt pszczyńskich w Tychach na potrzeby placówki muzealnej — krytyka prac badawczych i projektowych
promotor: doc. Andrzej Gruszecki
99. Edward Wójcik Ocena badań i projektu technicznego rewaloryzacji i adaptacji zabytkowego dworu w Modliszewicach, gmina Końskie
promotor: doc. Przemysław Gartkiewicz
100. Jerzy Turno Projekt rewaloryzacji zabytkowego dworu w Błędowie — ocena krytyczna dokumentacji — propozycje zmian
promotor: doc. Przemysław Gartkiewicz
- 1989 r.
101. Zofia Gruszewska Analiza działań konserwatorskich dotyczących cerkwi w Dudyńcach

102. Barbara Garncarz promotor: doc. Andrzej Gruszecki
Analiza konserwatorska opracowań badawczo-projektowych dla Zamku w Trzebiatowie
103. Jerzy Herman promotor: prof. Anna Czapska
Ocena dokumentacji konserwatorskiej i prac realizacyjnych dla Dworu w Trzygłowie
104. Andrzej Kasiborski promotor: prof. Andrzej Gruszecki
Analiza prac przedprojektowych oraz projektu remontu i adaptacji dworu na Bielešczyźnie w Lublinie
105. Edward Mitrus promotor: prof. Anna Czapska
Analiza prac projektowych oraz projektu remontu i adaptacji tylnej oficyny kamienicy nr 6 przy ulicy Wincentego Pola w Lublinie
106. Jan Malczewski promotor: doc. Jolanta Putkowska
Kamienica nr 19 w Rynku Starego Miasta w Rzeszowie — projekt adaptacji na „Dom Polonii”
107. Elżbieta Maksymiuk promotor: prof. Anna Czapska
Analiza konserwatorska opracowań badawczo-projektowych „Kamienicy z Apteką” w Trzebiatowie przy Rynku nr 5
108. Ewa Orzeszko promotor: prof. Anna Czapska
Ocena dokumentacji konserwatorskiej kamieniczki w Lipianach, woj. szczecińskie
109. Tomasz Ołdytowski promotor: doc. Andrzej Gruszecki
Dawna willa gen. Mikołaja von Driesena w Białymstoku przy ulicy Nowotki 17
110. Jarosław Pawłowicz promotor: prof. Anna Czapska
Analiza dokumentacji i koncepcja programowa terenu dawnych zakładów hutniczych w Bobrzy
111. Ulrich Schaaf (RFN) promotor: doc. Jolanta Putkowska
Restauracja i adaptacja kamienicy z XV wieku w Toruniu przy ulicy Żeglarskiej 13
112. Stanisław Szrek promotor: doc. Jadwiga Roguska
Zespół zabytkowy (pałac wiejski) w Błędowie k. Grójca — dokumentacja, wnioski konserwatorskie i koncepcja odbudowy
113. Kazimierz Wasilewski promotor: doc. Jadwiga Roguska
Adaptacja Synagogi w Milejczycach
114. Adam Witkowski promotor: doc. Jadwiga Roguska
Analiza i propozycja korekty projektu adaptacji baszty w Lidzbarku Welskim
115. Wiesław Wolny promotor: doc. Jadwiga Roguska
Analiza dokumentacji i koncepcja programowa rewaloryzacji kamienicy przy ulicy Kanoniczej w Krakowie
116. Joanna Tytus-Wańkowska promotor: doc. Jolanta Putkowska
Analiza dokumentacji i propozycja projektu adaptacji dworu w Baranowie, woj. olsztyńskie
117. Adam Czyżewski promotor: doc. Jadwiga Roguska
Analiza dokumentacji konserwatorskiej dla zabudowy mieszkaniowej na murze miejskim w Morągu przy ulicy Rataja
118. Anna Hoszowska-Tomczyk promotor: prof. Andrzej Gruszecki
Analiza projektu konserwatorskiego budynku przy ulicy Kanoniczej nr 6 w Krakowie
119. Piotr Niessner promotor: doc. Jolanta Putkowska
Kamienica przy ulicy Grodzkiej 59 w Krakowie — adaptacja budynku na hotel i projekt korekty programu
120. Paweł Podsiadło promotor: doc. Jadwiga Roguska
Budynek mieszkalno-handlowy Kraków, ulica Grodzka 49 — adaptacja
121. Zdzisława Sobieniak promotor: prof. Anna Czapska
Analiza i propozycja korekty projektu adaptacji kamienic mieszczańskich w Gdańsku przy ulicy Świętojańskiej nr 47 i 48 na dom młodego naukowca Polskiej Akademii Nauk
122. Zbigniew Stańczyk promotor: doc. Jadwiga Roguska
Analiza dokumentacji konserwatorskiej Ratusza w Chojnie
123. Stanisław Stasik promotor: doc. Jolanta Putkowska
Analiza dokumentacji konserwatorskiej dla kamieniczki Rynek nr 27 w Trzebiatowie
124. Magdalena Sukiennik promotor: prof. Anna Czapska
Analiza konserwatorska opracowań badawczo-projektowych dla dworu we wsi Buk w gminie Przybiernów, woj. szczecińskie
125. Eugeniusz Wilgocki promotor: prof. Anna Czapska
Analiza projektu konserwatorskiego rewaloryzacji Zamku Książąt Pomorskich w Darłowie
126. Artur Witkowski promotor: doc. Jolanta Putkowska
Problematyka konserwatorska relikwów dawnego klasztoru Bazylianów w Zamościu
- promotor: prof. Andrzej Gruszecki

THE ORGANIZATION AND TRAINING PROGRAMME OF THE POSTGRADUATE COURSE IN THE CONSERVATION OF MONUMENTS AT THE WARSAW POLYTECHNIC

The Postgraduate Course in the Conservation of Monuments at the Warsaw Polytechnic inaugurated in March 1970, is the only one among several counterparts in Poland, which has been active uninterruptedly for twenty years. Instead of celebrating its anniversary in 1990, the new academic year began quietly, with 12 students attending. It was the sole course of this sort opened in that academic year in the Department of Architecture at the

Warsaw Polytechnic. Postgraduate courses, organized as paid forms of training, have been declining in the past few years. In the face of the reorganization and far-reaching changes of the financial foundations of partner institutions, they can no longer function according to heretofore principles. In the past sponsors of the courses were usually large state enterprises whose employees often attended the courses and which covered the costs.

The most serious partner of the course were the State Enterprises — Workshops for the Conservation of Monuments, an institution which was always specially concerned with raising the professional qualifications of its workers. The second important group of participants was composed of the staff of conservations services: voivodship conservators, employees of conservation centres and centres for the documentation of monuments. In the 1980s, there appeared a new type of student — individual participants who paid for their own training.

Up to the mid-1970s the course lasted two years (4 semesters). Then, in accordance with a directive issued by the Minister of Education which intended to unify postgraduate courses, the duration was reduced to one year (2 semesters). From 1974 the course began organizing sessions abroad, in cooperation with Departments of Architecture at the Polytechnic in Budapest and in Prague. In the 1980s a permanent element of the course was a week-long session in Toruń, organized jointly with the Institute of Monuments and Conservation at the N. Copernicus University. The course was headed by doc. dr. hab. Andrzej Gruszecki,

followed in the middle of the 1970s by doc. dr. hab. Andrzej Tomaszewski, and at the beginning of the 1980s by doc. dr. hab. Przemysław Garkiewicz; from 1983 it is directed by doc. dr. hab. Jadwiga Roguska. During the twenty years of its activity, the programme of the course evolved and was adapted to the professional composition of the students and the needs of the conservators. In the 1990/1991 academic year the curriculum was composed of: 1. theory of conservation of monuments, 2. history of architecture and construction in Poland (exam); 3. history of urban construction, revalorization and the protection of the cultural environment; 4. contemporary conservation in Poland and the world; 5. the range of conservation work (exam); 6. problems of construction, detail and equipment, 7. technical problems of the conservation of monuments, (exam); 8. conservation and the methods of studying monuments, and 9. conservation planning. In the 1984-1990 period 124 students of the course presented diploma dissertations. The enclosed list includes the names of the graduates, topics of the diploma dissertations and names of the professors.

Jerzy Ważny, Piotr Rudniewski, Krzysztof J. Krajewski, Tomasz Ważny

INSTRUMENTALNA METODA OZNACZANIA SKUTECZNOŚCI ŚRODKÓW OCHRONY DREWNA PRZED PLEŚNIENIEM

Pleśnienie obiektów zabytkowych wykonanych z drewna lub przy udziale drewna jest zjawiskiem nader częstym. Dotyczy to zarówno obiektów ruchomych: rzeźb, podobraz, ram, różnych przedmiotów, jak i nieruchomych w całej gamie ich elementów: ścian, stropów, podłóg, boazerii, stolarki, wystrojów rzeźbiarskich i innych z drewna naturalnego, jak i polichromowanego.

Jako zjawisko „pleśnienia” należy rozumieć obrastanie powierzchni drewna przez grzyby z klas workowców (*Ascomycetes*) i grzybów niedoskonałych (*Deuteromycetes*), w postaci grzybni, organów rozmnażania i licznych zarodników, zazwyczaj barwnych. Wegetacje te rozwijają się w warunkach podwyższonej wilgotności podłoża i otaczającego powietrza oraz ograniczonego przewiewu. W efekcie następuje zmiana pierwotnego zabarwienia, zatarcie rysunku i faktury powierzchni obiektu oraz niekiedy jego powierzchniowy rozkład¹.

Istnieje cały szereg metod badawczych oznaczania skuteczności działania fungicydów przeciwko grzybom powodującym pleśnienie materiałów². Niektóre z metod uzyskały rangę normy państwowej. Wspólną cechą tych metod jest stosowanie wizualnego kryterium oceny wyników wyrażanego zazwyczaj w 3- do 6-stopniowej skali obrastania lub zabezpieczania.

¹ C. J. Land, Z. G. Banhidi and A. C. Albertsson, *Surface discoloring and blue staining by cold-tolerant filamentous fungi on outdoor softwood in Sweden*. „Material und Organismen” 20 (2) 1985, ss. 133-156.

J. Ważny, *Współczesna klasyfikacja czynników biodegradacji drewna*. Sesja Naukowa z okazji 35-lecia studiów technologii drewna w Poznaniu, 1986, ss. 1-8.

² G. Garnier, C. Magnoux, *Protection des matériaux et matériaux contre les principaux agents biologiques de dégradation*. „Corrosion et Anticorrosion” 10 (1) 1962, ss. 9-22 i 10 (2) 1962, ss. 47-57.

H. Courtois, *Methodische Untersuchungen zur visuellen Beurteilung der Schimmelpilzresistenz*. „Materialprüfung” 3 (3) 1961, ss. 104-109.

J. Ważny, *Wstępne badania nad metodą oceny skuteczności zabezpieczania drewna przed pleśnieniem*. Zesz. Nauk AR w Warszawie, „Leśnictwo” Nr 20 1974, ss. 53-62.

Mimo podejmowania przez różnych autorów prób uściślenia tego kryterium — nie pozostaje ono w dalszym ciągu pozbawione elementów subiektywizmu, ograniczających powtarzalność uzyskiwanych wyników. W tej sytuacji podjęto poszukiwania metody opartej na pomiarze instrumentalnym, pozwalającym na zobiektywizowanie oceny skuteczności zabezpieczania drewna środkami chemicznymi przed pleśnieniem.

Pod uwagę wzięto metodę refleksyjną stosowaną od roku 1952 w przemyśle celulozowo-papierniczym do pomiaru białości mas celulozowych i papieru³. W badaniach drewna metoda ta znalazła zastosowanie do pomiaru barwy jego różnych gatunków⁴, wpływu środków ochrony drewna⁵ lub podwyższonych temperatur⁶.

³ H. J. Höfert, *Ein Filterphotometer zur Remissionsmessung*, „Zeitschr. für Instrumentenkunde” 67/1959, ss. 118-124.

A. S. Stenius, *The ELREPHO in the pulp and paper industry*. „Swedish for. Prod. Res. Lab. Med.” 42/1969, s. 4.

⁴ G. Nakamura, H. Takackio, *Reflection of light and surface roughness on sanded surface of wood*. „Jour. Japan Wood Res. Soc.” 6 (6) 1960, ss. 237-242.

W. E. Loos, W. A. Coppock, *Measuring wood color with precision*. „Forest Prod. Jour.” 14 (2) 1964, ss. 85-86.

J. W. W. Morgan, R. J. Orsler, *The Chemistry of colour change in wood. 1. The significance of stilbens*. „Holzforschung” 22 (1) 1968, ss. 11-16.

⁵ T. Shibanoto, Y. Inose, Y. Kenyo, *Studies on water-borne wood preservatives. Part 17/18: Color change of wood treated with colorants caused by weathering*. „Jour. Japan Wood Res. Soc.” 6 (3,4) 1960, ss. 128-151.

A. Schneider, *Beiträge zur Dimensionsstabilisierung des Holzes mit Polyäthylenglykol. 2. Mitt. Untersuchungen über Eigenschaftsänderungen des Holzes durch Tränkung mit Polyäthylenglykol und über die Wirksamkeit verschiedener Tränkverfahren*. „Holz als Roh-u. Werks.” 28 (1) 1970, ss. 20-34.

W. C. Feist, *Wood surface treatments to prevent extractive staining of paints*. „For. Prod. Jour.” 25 (5) 1977, ss. 50-54.

⁶ F. Kollmann, L. Malmquist, *Untersuchungen über die Trocknung von Kiefern-schnittholz mit erhöhten Temperaturen*. „Swedish Forest Prod. Res. Laboratory, Medd.” 23 1952, Stockholm.

A. Schneider, *Der Einfluss von Wärmebehandlungen im Temperaturbereich bis 200° C und von Wasserlagerung bis 100° C auf den spektralen Remissionsgrad verschiedener Hölzer*. „Holz als Roh-u. Werks.” 24 (11) 1966, ss. 542-545.